

Kormos tükörcserepek

„...mert semmi idő nem csiszol semmit hamissá az élet fontos sarkain.”

Kormos István családtagjai, közeli barátai, neveltjei úgy vélhetik, hogy két hosszú év és annyi megrendítő búcsúztató után róla, érte szólni nincs, nem lehet jogom, hiszen „egyetemének” csak levelező hallgatója, s hét-köznapjainak csak távoli tanúja voltam. Mégis, miként a gyászoló gyülekezésben hátul álló szegény rokon, elmondom, ami keveset életeről, haláláról és feltámadásáról tudok.

Sorsát tükörben felvillantani nincs hatalmam, a lébenyi szárnyasoltár versmását megfestenem, kifaragynom sem, csak annyit tehetek, hogy fölmutatom ezt a három, bánattól kormos tükörcserepet, amelyek talán megőriztek valamit belőle, aki — Fodor András Füleprekviemjének számomra ráillő szavaival — „eleven arccal, ernyedetlenül /jár föl-alá/ az én időmben mindörökké”

Hogy magamutogatássá ne fajuljon az első, még életéből származó emlék, s egyúttal megpróbáljam távol tartani a közelgő ellágyulást, hadd idézzek előljáróban néhány sort Pomogáts Béla tanulmányából, amely a *Napjainkban* jelent meg: „... a fiatal költők... tőle tanulták meg a szavak súlyát, a tiszta képek szeretetét. Mit adott, mit adhatott Kormos István, mint költő, mint mester nekik? Mindenekelőtt nyelvi biztonságot, azt, hogy a pontos szó, a pontos kép és a pontos versszerkezet a költészet soha el nem évülő követelményét jelenti. Követelményt, amely egyszersmind költői kultúra, sőt talán ennél is több: költői morál.”

„Egy ilyen költői moráleckét szeretnék itt felidézni. 1977 tavaszán három verset vittem Kormosnak a Móra Kiadóba: a neki ajánlott „Károlymajori muzsikuskok”-at, a „Válasz Divinyi Mehmed írgyének”-et, s a „Két mese két időben” címűt. Leültetett, s ideges feszkelődésekre ügyet sem vetve (a kevesek közé tartozott, akik a szerző jelenlétében is tudnak, sőt szeretnek verset olvasni!) belemerült gépiratban is mindig ákombákom írásaimba.

Szép... — mondta a „Károlymajori,-ra, majd minden átmenet nélkül megkérdezte: Mondja, horgászott már maga valaha? Pironkodva bevallottam, hogy horgászbotnak soha színét se látam, s a bolti halasmedencét is nagy ívben elkerültem.

Mint kiderült, a harmadik vers, a „Két mese két időben” apró, rejtett pontatlansága miatt faggatott. Az eredeti szöveg így hangzott: „citromkarikák úsztak /teámban néhanap/ Más-hol-országból/ csalizott/ sárgahátú/ halak”

Végül, némi keserves töprengések után rávezetett, mint egy kicsit együgyű, de fejlődőképes óvodást, a hiba nyitjára. „Gondolkozzon” — biztatott türelmesen — „... a halak csak dögölten lebegnek a felszinen, vagy ha mégis élnek, akkor sem a hátukat mutogatják. Ráadásul a félbevágott citromkarika egyik oldalán olyan kepek, mint egy ponty hasa.”

Azóta sárgahasú citromhalak úsznak a teámban, s a versben is, amely alá legszívesebben odaírnám: javított: Kormos István.

A második, legfeketébb tükörcserep már halála után akadt a kezembe. 1979. tavaszán a Gödöllői AFÉSZ-Áruházban, egy „LEERTEKELT” feliratú kartondobozba hajítva találtam rá az „N. N. bolyongásai” piszkos, tépett, a végsőkig — tíz forintra — leárazott példányára. Nagy László műfordításkötete, a *Sólymok vére* és néhány elavult közgazdasági kiadvány társaságában.

Utolsó huszasom felén — a többi útiköltségre kellett —, hazamentetem az „N. N.”-t, az otthoni többi példány mellé, a másik kötetet fájó szívvel sorsára hagyva.

Ekkor éreztem Kormos István halálát először valóságnak, s ekkor éreztem először azt, hogy róla írnom előbb-utóbb elkerülhetetlen.

✱

Születék... kínzatak... meghala... s végül feltámadta. Feltámadása halála második évfordulóján történt, vagy ha korábban, számomra akkor lett bizonyosság. Eppen ma hat napja, hogy szülötte földén barangolva, azaz — kormosi pontossággal —, inkább rossz cipőben, hólyagos lábbal csoszogva-sántikálva, tanúja lehettem ma is világokat varázsoló hatalmának.

Kezdem azzal, hogy a Kormos-emléktúra részvevői sem gyászosak, sem ünnepélyesek nem voltak. A lébenyi templom előtt jutott eszembe, hogy leginkább a „Canterbury mesék” vidám, csevegő zarándokaira emlékeztetünk, s az ő kedvéért, neki, az ő bravúros fordítását dramatizálva anekdotázunk-ágálunk a Szigetköz forgószínpadán.

Kivételt talán csak a Héderváron töltött félóra jelentett. A romladozó kastély parkjában és szobáiban mindenki elcsöndesedett kissé.

Ott értettem meg, hirtelen-váratlanul, hogy halála nem-halál, mert ho-

gyan is lehetne halott, az, aki egyetlen, mástól sose hallott szóösszetétel-lel maradéktalanul képes feidézni egy valóságos színhelyet, ezúttal éppen a hédervári kastély szobáinak és kútszerű, belső udvarának tompa, sűrű növényi zöldjét.

„A megtalált mohahomály” — ez lehetne a címe ennek a töredéknek.

Ugyanaznap délelőtt, a testvéri költőbarát versértelmezését hallgatva még elhittem, hogy a mohahomály lehet a megcsodált mélytengeri filmek zöldje, vagy a valóságban is látott óceán, ma azonban már tudom, hogy a „Ház Normandiában”, és a jóval korábbi, több, mint egy évtizeddel a franciaországi élmények előtt született „Vallomás régholt költő hangján” mohahomály a gyerekkori Atlantisz megmentett darabja, az öröklétebe emelt Hédervár. S ha a lebombázott pesti bérház udvarának (Egy hajdan elrepült ház), „kenyér, kenyér, kenyeret” kiabáló biciklis pékje a távoli otthon hírnökeként felbukkanhat a normandiai dombok élén, miért ne költözhetne a dunántúli kastély szobáinak szorongó, nosztalgikus homálya egy szerelmi tragédiát vagy legalábbis elválást sejtető tengerparti ház falai közé? Meggyőződésem, s az előbbi állítást megerősíti egyben, hogy a normandiai vers „igen, sohá”-t suhogó, baljós denevérei ugyancsak innen, az Estével és a szerelemmel való első találkozások színhelyéről röptek át francia földre...

✱

Ha e három tükörcserepet nem csiszolta hamissá az idő, az is egyedül az élő Kormos István érdeme; amit irtam és frunk, egykor volt kölkei, lehet suta és töredékes, mint ez a néhány sor, de pontatlan és hazug soha.

Köszönjük.

Petróczi Éva

